



Eesti People to People
Uudiskiri № 3, August 2010

PCD üksikjuhtumi uuringute teemaline koolitus

24. augustil korraldas Eesti People to People president Ruta Pels globaalse hariduse ja poliitika arengusiduse teemalise koolituse 25 õpilasele ja viiele õpetajale erinevatest Tallinna ülikoolidest ja instituutidest. Grupp arutas kuut Evert Vermeeri Sihtasutuse (Madalmaad) patnerite poolt kirjutatud üksikjuhtumi uuringut projektist „Enhancing policy coherence: making development work better” ning külastas Humana People to People poodi ja Baltikumi suurimat sorteerimiskeskust, kuhu kogutakse kasutatud riided Soomest, Skandinaaviast ja Belgiast.



“Enhancing policy coherence:
making development work better”,
DCI-NSA ED/2008/154-226,
kaasrahastatud Euroopa Komisjoni poolt.

JUHTUM: KALANDUSE PARTNERLUSLEPPED

Enam kui 150 miljoni inimese elatis maailmas sõltub otseselt kalandusest. Hoolimata arenevate riikide kalanduste potentsiaalst, on kohalikud kalavarud ELi ja arenevate riikide vahel sõlmitud kalanduslepete tagajärjel vähenemas ning kohalikud kalurid peavad võistleva parema finantsilise toega ning tehniliselt võimsamate ELi laevadega. ELi arengu- ja kalanduspoliitika ebasidususe tõttu võib rohkem kui miljard inimest 40 erinevast riigist kaotada oma peamise proteiiniallika ja võimaluse end vaesusest välja võidelda.

Kalandussektoril, eeskätt väikeste kalandusettevõtete sektoril, võiks olla märkimisväärne positiivne mõju vaesuse vähendamisele ning aastatuhande arengueesmärkide (MDG) saavutamisel. Kala ei ole mitte ainult elatis ja tulu allikas, mille abil toidu, hariduse ja tervishoiu eest maksta, vaid ka toiduga kindlustatuse tagamise strateegia. Vaesematele rahvastikele on see kõrgekvaliteediliste proteiinide ja toitainete allikas ning võiks vähendada laste ja emade surelikkust, kuna tagab mõlemale grupile parema tervise. Ühtlasi toetab kalatööstus ja -eksport arenevate riikide kohalikke majandusi tervikuna. Seega on kohalike kalanduste toetamine arenevate riikide vaesuse vastu võitlemises äärmiselt tähtis.

Kahjuks ei arvestata poliitiliste otsuste tegemisel olemasoleva teadusliku materjaliga (näiteks 2008. Aastal olid kokku lepitud püügilimiidid keskmiselt 48% kõrgemad teaduslikust keskmisest). Vähenevad kalavarud ning ebaõiglane konkurents tõukavad miljoneid inimesi kaugemale vaesusesse. Kontrolli puudumisest: ELil on mitmeid laevade suurust, arvu ning püütava kala kogust piiravaid regulatsioone. Hoolimata sellest neid regulatsioone ei rakendata või nende vastu eksimist ei karistata. Arenevates riikides on laialt levinud ebaseaduslik, teatamata ja reguleerimata kalapüük.

ELi ühine kalanduspoliitika on ülevaatamisel ning on kavas reformida 2013. aastal.



JUHTUM: SUHKUR



Mitmed AKV riigid (Aafrika, Kariibi ja Vaikse ookeani riigid) saavad suhkrut eksportida nn. suhkru protokollil alusel. Suhkru protokoll on osa Cotonou leppes. Selle järgi on seitseteist endist kolooniat – 16 nõ. AKV riiki ja India – säästva arengu eesmärkide saavutamisel eelistatud ning saavad toetust suhkru kasvatamiseks. Selle protokollil alusel on neil igal aastal lubatud ELis garanteeritud hinnaga müüa 1,3

miljonit tonni suhkrut. Euroopa hind on maailmaturu hinnast keskmiselt kolm korda suurem.

Suhkreformidel on niisiis oma suhkru eest euroopa turul eelishinda saavates AKV riikides märkimisväärsed tagajärjed. Säästva arengu seisukohalt on need riigid 1975. Aastast nautinud eelisligipääsu Euroopa turgudele ning reformide tulemusena ligipääs eelistingimustel peatatakse.

Pärast suhkureformide kava emakordset esitlemist Euroopa Komisjoni poolt 2003. Aastal on suhkruprotokolliga seotud riigid seda kava kritiseerinud. Hinnalangus toob ennustatavalt kaasa sissetulekute järsu languse. Kartuste kohaselt ei suuda mitmed riigid, eeskätt Kariibides, tulusalt toota. AKV riikide ekspordist saamata jääv kogutulu oleks umbes 300 miljonit eurot aastas. Suhkrutööstuse oodatav osaline sulgemine tooks kaasa ka paljude töökohtade kaotuse.



JUHTUM: BOKÜTUS

Kasvava poliitilise ja avaliku tähelepanu tõttu kliimamuutustele pakub biokütuste temaatika alust pinevatele vaidlustele. Globaalse soojenemise vastased meetmed on maailmapoliitika esiplaanil. Ühena maailma suurematest majandustest on ELil fossiilkütuste asemel alternatiivkütuste kasutamise stimuleerimises võtmeroll. Samal ajal kui EL toob sisse meetmeid CO2 emissioonide vähendamiseks nõu biokütuste kasutamise läbi, peaks ta ühtlasi veenduma, et ei kahjusta arenevate riikide huve. Biokütuste laialdane kasutuselevõtmine lääne tarbijate huvides võib ohustada arenevate riikide toiduga kindlustatust, bioloogilist mitmekesisust ja elatist. See on arengupoliitika seisukohalt ebasidus ning võib tõsiselt ohustada ELi püüdlusi vaesuse kaotamiseks vaeste riikide majandusliku seotuse suurendamise läbi.



Mõned inimesed nimetavad

biokütuseid kliimasoojenemise ja vaesuse kaksikprobleemi lahenduseks, samas kui teised kardavad, et nende kasutamine õib kaasa tuua massilise näljahäda ja ökoloogilise katastroofi. Biokütused võiksid saada Aafrika põllumajanduse renessansi sümboliks ning viia moodsa energia kolmanda maailma rahvastele. Selle eest maksaksid sajad tuhanded inimesed, kes sureksid nälga.

ELi hiljutine biokütuste mõju uuringute strateegia on väga optimistlik ning väidab, et ELi eesmärk viia biokütuste tarbimine 2020. aastaks kümne protsendini kogutarbimisest ei piira liialt ELi maa saadavust, kuna 15% põllumaast on üsna tagasihoidlik. Selle järeldused põhinevad enamasti tõhusate ja produktiivsete teise põlvkonna biokütuste saadavusel, mida EL peaks tõesti stimuleerima, kuid ei ole senini suures plaanis teinud. See eirab ka 2005. aastal koostatud Biomassi Tegevuskava, mis nõuab, et 8% ELi energiast peaks tulema orgaanilistest materjalidest, mis konkureerivad maa kasutuse pärast. Üldplaanis näib massiline biokütuste tootmine olevat ebasidus ELi püüdlustega peatada bioloogilise mitmekesisuse kadumine ja võib ohustada ka Euroopa pühendumust MDGde saavutamisele.

Praegusel hetkel vaatab Euroopa Komisjon üle 2003. aasta biokütuste direktiivi, et luua siduv eesmärk saada biokütuste proportsioon transpordis 10%, eeldades et toode on säästlik ning teise põlvkonna kütused on kaubanduslikult kättesaadavad. Euroopa sertifikaadisüsteemi ähvardab farsiks muutumine, kui erinevatele riikidele hakkavad kehtima erinevad kriteeriumid ning standarditele mittevastavad tootjad hakkavad süsteemist mööda hiilima, suurendades seega heatahtlike tootjate administratiivset koormat.

JUHTUM: LIGIPÄÄS RAVIMITELE

Igal aastal sureb arenevates riikides tarbetult 14 miljonit inimest vaesusega seotud ja nakkushaigustesse nagu malaaria, krooniline kõhulahtisus, tuberkuloos ja HIV/AIDS. Vajalikud ravimid on tihti olemas kuid kallite patentide tõttu pole arenevate riikide patsientidel nende ostmiseks raha. ELi poliitikal on vähesidusad, kui arengupoliitika soosib taskukohase hinnaga ravimite kättesaadavust ja kaubandus- ning tööstuspoliitika viivitab lubade andmisega ja teeb taskukohaste ravimite saabumise arenevate riikide turgudele keeruliseks. Isegi Euroopa Komisjoni viimane PCD alane raport ei maini riske, mis selles valla esile võivad kerkida, ega ELi potentsiaalselt kahjulikke kaubanduspoliitikaid.

Tõsiasi, et ravimid on mitmete arenevate riikide elanike jaoks kättesaamatult kallid, on suuresti süüdi ravimite kallid patentid. Enam kui 96% nendes patentidest on lääneriikide ettevõtete valduses. Ravimitööstuse hinnangul on patentikaitse oluline uute ravimite leidmiseks vajalike uuringute rahastamiseks. Patentravimit ei tohi toota keegi peale patendi omaniku. Seega on ravimite hinnad innovatsiooni stimuleerimise eesmärgil aastaid kestva tehniliku monopoli tõttu märkimisväärselt kõrgemad. Innovatsioonist, eriti valdkondades, mis teenivad arenevate riikide huve – troopiliste haiguste puhul (mille suhtes uuringutes domineerival lääne ravimitööstusel puudub rahaline initsiatiiv), on aga väga puudu.

Kulutused ravimitele arengu- ja üleminekumaades moodustavad 60% kõigist tervishoiukulutustest. Ravimite hinnad on tihti nii kõrged, et suurel osal rahvastikust puudub neile ligipääs. Intellektuaalomandi õiguste ja vajaduse vahel tagada ravimite kättesaadavus valitseb terav pinge.



JUHTUM: MAJANDUSPARTNERLUSLEPINGUD

ELi ja tema Aafrika, Kariibi ja Vaikse ookeani (AKV) partnerite vahelised majanduspartnerluslepingud (EPAd) olid algsetl mõeldud arengu- ja kaubanduspoliitika muutmiseks terviklikuks raamistikuks Cotonou lepingu all. Nüüd aga, kus venivad läbirääkimised on jõudnud kriitilisse staadiumisse, on ilmne, et arenguga on nendes kokkulepetes vähe arvestatud. Lepingu sisu dikteerivad kaubanduslikud huvid, muutes EPAd sisuliselt vabakaubanduslepeteks ja avades ELi toodangule uusi turge. Seega ei ole EPAd praegusel kujul arengupoliitikaga sidusad.



JUHTUM: NAISED JA TOIDUGA KINDLUSTATUS

Naised toodavad 60-80% arenevate riikide toidust ja on vastutavad poole maailma toidutootluse eest, ometi on nende võtmeroll toidu tootjatena ning panus majapidamise toiduga varustatuse tagamisel on alles viimasel ajal tunnustust leidmas.

FAO uuringud kinnitavad, et ehkki naised on väikepõllumajanduse, farmitööstuse ja igapäevase peremajanduse alustala, on neil meestest enam probleeme maa, krediidi ja muude ressursside ning tootlust suurendavate teenuste saamisega. Toiduga kindlustatus ei ole FAO poolt defineeritud mitte ainult läbi toidu kättesaadavuse vaid ka läbi toidu tootmiseks vajalike ressursside ning mitteväljakates piirkondades toidu hankimiseks vajaliku ostujõu. Naise ülitähtsat rolli arvestades peaks iga toiduga varustatuse strateegia tegelema naiste piiratud ligipääsuga tootmisressurssidele. Naiste piiratud võimalused ning ostujõuetus on mitmete omavahel põimunud sotsiaalsete, majanduslike ja kultuuriliste faktorite tulemus. See sunnib neid alamasse rolli ning pärsib nende endi ning kogu ühiskonna arengut.

Riskianalüüsi järgselt avaldatud 2010. aasta Toiduga Varustatuse Riski Indeks annab hinnangu 163 riigi põhitoidu varude riskile. Selleks on kasutatud 12 kriteeriumit, mis arendati koostöös World Food Programme'iga ning mille hulka kuuluvad riigi rahvastiku toitumise ja tervise seisukord, teraviljade tootlus ja import, SKP per capita, looduskatastroofid, konfliktid ja valitsuse tõhusus.

Afganistan on hinnanguliselt toiduga kõige halvemini varustatud riik maailmas, samas kui Kongo Demokraatlik Vabariik (2), Burundi (3), Eritrea (4), Sudaan (5), Etioopia (6), Angola (7), Libeeria (8), Tšaad (9) ja Zimbabwe (10) loetakse ka „äärmiselt ohustatute“ alla. Tervikuna moodustavad Aafrika rahvused 36 50-st enim ohustatud rahvusest indeksis.

Sahara-tagune Aafrika on äärmuslike ilmastikutingimuste, kõrgete vaesusreitingute ja nõrkade infrastruktuuride, sh. teede ja telekommunikatsioonivõrgustike tõttu, mis vähendavad toidu tootmis- ning jaotusefektiivsust, toiduga varustatuse koha pealt eriti haavatav. Ka konflikt on toiduga kindlustamatuse peamisi põhjustajaid ning Afganistanis ja Kongo DVs jätkuv vägivald on suuresti süüdi nende riikide toidu jaotuse ebakindluses. Vene ekspordi pidurdumine ning Kanada saagi vähenemine neljandiku võrra juunis toimunud üleujutuste tagajärjel põhjustavad kaubabörsil hindade kõikumist. See mõjutab veelgi enam ohustatud riikide toiduga varustatust. Maailm vaatab nüüd Hiina (96) kui ühe maailma suurima ladustava riigi poole. Kuid ka selles riigis on toidu tarbimine kasvamas ning ületoodangut ei deklareerita. Kauplejad ütlevad kohaselt on maailma reservides 200 miljonit tonni, mis on samm edasi 2008. aastast. Ometi ei ole see lohutuseks riikidele nagu Haiti ja Pakistan, mis sõltuvad tugevalt toiduabist.

Kliimamuutustel on maailma toiduga varustatusele sügav mõju. Venemaa kuumalaine (indeksis 115. Ja keskmise riskiga) tuli samal ajal kui Pakistani üleujutused, millel on pikaajaline mõju riigi toiduga varustatusele. Pakistan on hetkel indeksis 30. kohal ja „kõrge riskiga“. Selles mängivad suurt rolli turvalisus, kahekohaline inflatsiooninäitaja, toidu kõrged hinnad ja vaesus. Riigi üldine hinnang

aga võib varjata väga teravaid riske teatud piirkondades nagu Punjab ja Sindhi provints. Venemaa ja Pakistani hiljutistest äärmuslikest ilmastikusündmustest tulenevalt suureneb nende toiduga varustamatuse risk järgmisel aastal veelgi.

Soomet (163) loetakse vähim ohustatud riigiks ning teised Skandinaavia riigid – Rootsi (162), Taani (161) ja Norra (160) järgnevad. Teiste madala riskiga riikide hulka kuuluvad Kanada (159), USA (158), Saksamaa (156), Ühendkuningriik (146) ja Prantsusmaa (142).



Partnerid:



Instituto Marquês de Valle Flôr - Portugal

www.coerencia.pt

www.imvf.org



Evert Vermeer Foundation - Holland

www.fairpolitics.eu

www.fairpolitics.nl

www.evertvermeer.nl



Prague Global Policy Institute - Tšehhi Vabariik

www.glopolis.org



Eesti People to People - Eesti

www.ptpest.ee



Cape Verdian Platform of NGOs - Cape Verde

www.platongs.org.cv